

De første lutherske superintendenter (= biskopper) blev indviet af Johann Bugenhagen ved en højtidelighed i Vor Frue Kirke i København d. 2.9.1537. Bronzerelieffet er udført i 1942 af billedhuggeren Max Andersen. I 1936 (400-året for reformationen) blev der startet en indsamling til en mindeobelisk på Bispetorvet over for hovedindgangen til kirken. Relieffet her er et af de fire, der sidder på obeliskens.

Bispevældets fald - reformationen gennemføres i Danmark

Da katolikkerne og Christian 2.'s tilhængere i København overgav sig efter et års belejring, gik kong Christian 3. straks i gang med at reformere den danske kirke. Han kunne bygge på de erfaringer, han havde gjort ti år tidligere, da han gennemførte reformationen i Haderslev og Tørring len. Siden den tid var der desuden opstået et netværk af prædikanter og andre, som arbejdede for den lutherske sag, og som han kunne støtte sig til.

Af Anker Thygesen
vilstrupvej4@gmail.com

Knap en uge efter sit indtog i København tog Christian 3. det første skridt til at knække biskoppernes magt fuldstændig. Det foregik ved noget, der ligner et militærkup: Nogle få rådgivere - især officerer - blev indkaldt til møde den 11. august 1536, hvor "det blev besluttet i Guds navn at tage bisperne ved vingebenet", som en af deltagerne skrev. Portene blev lukket, og næste morgen blev der sendt soldater ud for at hente de bisper, der var i byen. De andre blev pågrebet rundt omkring i landet, så de sad i fængsel, mens kongen førte sine planer ud i livet. Som medlemmer af rigsrådet kunne de ellers have forsøkt de ændringer, han ville have godkendt på et rigsmøde i oktober. Her var ikke kun rigsrådet indkaldt, men også "den menige adel", repræsentanter for købstæderne samt fogder og bønder fra alle herreder.

Mødet begyndte med bebudelsen af, at der skulle ske en nyordning af rigets styre, især ved at bisperne mistede deres magt. Derefter blev kongens anklager mod dem læst op: De havde raget rigdomme til sig selv og deres slægtninge. De havde hindret den rette forkyndelse af evangeliet. Og værst af alt: De var skyld i, at kongevalget efter Frederik 1.'s død blev udsat. Dermed blev ansvar for borgerkrigen lagt på dem og deres illoyalitet overfor kongen. I et afsnit af anlageskriftet, som siden er gået tabt, skal der have stået at "den lydighed, de følte over for riget, kunne ligge på rumpen af en flue!"

Mødet varede ca. to uger og endte med, at der blev udstedt tre dokumenter:

1) En håndfæstning, som det var sædvane, når en ny konge tiltrådte. Den beskrev magtfordelingen

mellem kongen og rigsrådet. Christian 3.'s håndfæstning styrkede kongens position i forhold til adelen.

2) En reces (= slutresultatet af en forhandling), som især betoner bispernes fald: De skal afsættes "for deres misgerningers skyld", og ingen bisper skal mere have del i landets styre. Nu skal der ansættes "kristelige bisper og superintendenter, som kunne undervise det menige folk og prædike det hellige evangelium og Guds Ord". De skulle ikke omgive sig med fyrstelig pomp og pragt, så kirkens jordegods og andre indtægtskilder kunne lægges ind under kronen - en kraftig tilvækst til statens økonomi.

3) Et ganske usædvanligt "valg-brev", hvori rigsrådet lovede ved kongens død at vælge hans søn Frederik som efterfølger (i 1536 var han to år gammel). Mødet indvarslede, at riget nu skulle styres af kongen i samarbejde med adelen.

Da den nye kirkeorganisation skulle føres ud i livet, kom der hjælp fra Wittenberg: Johann Bugenhagen, en af Luthers nære medarbejdere, som før havde hjulpet med at få nye lutherske landskirker på benene, kom til København i juli 1537. Da han forlod Danmark to år senere, havde han bl.a. udrettet følgende:

Den 12. august 1537 kronede han kong Christian og dronning Dorothea.

Den 2. september godkendte kongen og rigsrådet en kirkeordinans, som Bugenhagen havde været med til at udarbejde. Samme dag indsatte han syv superintendenter. Da han ikke var biskop, kunne han dog ikke give dem den velsignelse, som Jesus oprindeligt havde givet apostelen Peter. Som den første pave gav han den videre til sine efterfølgere, som gav den til generationer af biskopper.

Denne tråd tilbage til Jesus blev klippet over i Danmark, men er stadig intakt i de katolske og en del protestantiske lande.

Bugenhagen var også aktiv, da Københavns Universitet blev genåbnet den 9. september. Han forelæste især over tekster fra Det gamle Testamente, og i en periode var han også universitetets rektor.

Da han vendte tilbage til Wittenberg, var der lagt et solidt fundament for den fortsatte udvikling af en luthersk-evangelisk kirke i Danmark.

FAKTA

De første lutherske biskopper

(i parentes deres rolle før 1537):

Ribe	Johan Vandal (Wenth) (præst og lektor i Haderslev)
Aarhus	Mads Lang (prædikant fra Randers)
Viborg	Jakob Skønning (præst og rektor i Viborg)
Børglum	Peder Thomesen (prædikant bl.a. i Salling)
Odense	Jørgen Jensen Sadolin (prædikant m.m. i Viborg)
Roskilde	Peder Palladius (studier i Wittenberg, dr.theol.)
Lund	Frans Vormorsden (prædikant m.m. i Malmö)